

Създаваме чувствителни личности

Из интервю на Давид Франко Монтиел с
Алексис Диас Пимиента, *Cádiz Rebelde*,
11 ноември 2004 г.

Пишеш романи, есета, поезия... в кой от жанровете се чувстваш най-комфортно?

Чувствам се комфортно във всичко, което правя. Занимава ме повече творчеството като общо понятие, отколкото жанровете и стиловете като отделна тема. Аз правя литература и като седна да пиша, не обмислям кое ми е най-лесно. В противен случай щях да се изразявам само в десими¹ – те най ми се удават, откакто съм се родил ги реда.

Къде се научи на десима кампесина?

На пет години вече бях на сцената и пеех пред публика. Баща ми беше репентист. Той ме поведе. Разкри ми чудния свят на устната поезия. У нас винаги, от най-ранното ми детство, се събираха импровизаторите и пееха десими. Роден съм в това обкръжение и винаги съм бил потопен в него. Много хора мислят, не само в Куба, навсякъде, че амбицията на всеки устен поет е да стане писмен, а на всеки народен стихотворец – да стане високолитературен. Аз винаги съм бил на различно мнение: устната и писмената литература спокойно съществува и са валидни всяка по своему.

Благодарение на твоя ангажимент и личните ти усилия в Куба процъфтя детско-юношеското репентистко движение...

С години репентизмът едва кретаеше (през 80-те), но през 90-те нахлу вълната, към която принадлежа и аз, хора на по двайсет и няколко. Оттогава насам се появиха поне още две вълни, много млади, както и движението на импровизиращи хлапета дори на по 6-7. Аз например ръководя Експерименталната катедра по импровизирана поезия, която основах през 2000 г. и в която успяхме да формираме деветдесет преподаватели от цялата страна. Те на свой ред откриха школи по места и сега има над седемдесет школи с над осемстотин деца. Това е истинско социално явление в Куба – малките се появяват по телевизията и радиото, на концерти...

Твърдиш, че Катедрата, школите и концертите не са «фабрики за репентисти»...

Разбира се. Ние не фабрикуваме импровизатори, а работим по развитието на едни млади личности с големи способности и жив интелектуален апетит, така че да разгърнат капацитета си в езика, паметта, поетиките. Създаваме по-чувствителни личности, способни да общуват; хора, които се вълнуват повече от идентичността на народа си и от характерните за кубинската култура ценности. Вярваме, че местното, различното, присъщото е фундаментално за поддържането ни живи като личности и общности. Кубинската десима е един от стожерите на тази идентичност, на тази различност.

Половината от времето живееш в Испания. Поддържа ли връзка с тукашните импровизатори?

Много близка, да. Преди вече тринайсет години се учредих едно международно движение на поетите импровизатори, благодарение на което се проведеха повече от петнайсет интернационални фестивала, повечето в Куба. Но преди четири години организирахме най-значимия фестивал за импровизирана поезия в съвременния испаноезичен свят и започнахме да го правим ежегодно в Малага, в едно село, което се нарича Вилянуева де Тапия², където събираме импровизатори от десет-дванайсет различни страни. Импровизацията и изкуството на десимата някога са внесени в Латинска Америка от Испания и сега се връщат с нова сила от Латинска Америка в Испания.

Пребеде от испански НЕВА МИЧЕВА

¹ *Décima campesina*, исп. («селско, народно десетстишие») е стихотворение от десет осемрични стиха – формата, в която импровизират кубинските репентисти и в която протичат техните двубои-напръказвания (*controversias*). – Б. пр.

² През юли 2010 г. фестивалът навършва десетилетие, подробности на www.cantedepoetas.com. – Б. пр.

Алексис Диас-Пимиента (Хавана, 1966) е писател и прочут репентист (от *repente*, *внезапен*, исп. – жанр в римуваната импровизация под музикален съпровод пред публика, особено характерен за Куба и Бразилия, родствен с руските частушки, рапирането и под.). От 90-те години насам е публикувал в Куба и Испания 8 книги за деца и 15 за възрастни – стихосбирки (“В Алмерия рядко вали”, “Транзитен пътник”, “Аз също можех да съм Жак Дазер”, “Изповед на лявата ръка”, “Маскен бал”), романи (“Воден пленник”, “Салавагор Голомон”), разкази (“Съботни посетители”), есета (“Теория на импровизацията. Първи страници в изучаването на репентизма”). Негови разкази и стихотворения са преведени на италиански, френски, немски, английски, японски, арабски, фарси. Носител е на ред национални (испански и кубински) и международни награди за литература. Живее в Испания; в момента е на турне в Куба, а разказът “Рейс” (из сборника “Нови кубински разказвачи” от 2000 г. на престижното мадридско издателство *Siruela*) се публикува в АВ със специалното му разрешение. Повече за автора и репентизма – на www.alexisdiazpimienta.es.tl.

Рейс

Алексис Диас-Пимиента

Улица Монте, остава малко до Беласкоаин. Потя се в жегата на една петнайска, която спира на светофара. Прозорците ѝ са затворени, понеже навън ръми. Потя се заради останалите, а те – заради мен. Може би едно конкретно тяло предизвиква цялата задуха; може би с едно тяло по-малко в тази паралелепипедна консерва въздухът щеше да стига за освежаването на всички ни; порцията кислород, която потребява анонимният пътник Х, щеше да е предостатъчна, за да не дишаме нито чуждата смрад, нито възгледния двубоук на другите. “Ами ако излизаният съм аз?”, помислям и преглъщам желанието си да вия някого, който на свой ред мисли, че може да е той, и преглъща желанието си да вия мен.

Почти до вратата съм, зад едно момиче, което се отърква от тялото ми, мекозадничен отпор, застрашаващ нестабилното ми равновесие на ляв крак; олюлявам се въжеизграчески, докато се мъча да не я докосвам и да не ме докосват, защото няма как да се извърна и да видя какво бодее отзад – коляно ли, лакът ли, порфейл ли. Нагъчкан и без гъх. Заврял тук, Грьонуй на Зюскинд щеше да се задави до смърт. И изведнъж – зловонийце от снощна гозба, безстопанствено и безшумно зловонийце: върхът, апотеозът. Крайчета на очи започват да стрелкат подозрително. Яростно грапам към въздуха. Отново вия някого, който на свой ред вия другито, който пък вия мен. Нечий нос се сблъсква с чужд. Нагизат се първите тласъци – недвусмислено и нарочно взаимно тукане. Това вече не е друсането на автобуса, а една всеобща ръзаница.

Шофьорът си има малък вентилатор. На шофьора прозорчето е отворено. Шофьорът не поглежда назад, нито му мирише. Шофьорът вижда сума народ на Монте и Агила и не спира; отваря вратите по-нататък, обаче зловониецо е единственото, което се изсушава вън, народът се възползва, за да се зареди с въздух, но не слиза, не слизаме. Шофьорът затваря вратата и тъкмо понечва да тръгне, когато се чува свиркане. Има си хас, шофьорът нали не се задушава, та може не само да чуе, но и да види кой свирка – с език, извит между зъбите, с ръка, която се провиква, чакай, друже, дай ми шанс!

Шофьорът, пред вентилатора с малките перки, отваря предната врата и свирачът се качва. И тъй като се е запъхтал, издиша мощно, а горецият гъх се блъсва в нашите носове. Шофьорът с отворения прозорец – гъждът знае, че той е шофьорът, оттам не влиза – казва, че ако не затвори вратата, няма да мръднем. Нов тласък и подпирам... абе къде ти подпирам – притискам, смазвам, обемам полукълбата на девойката пред мен. (Да не би пък девойката да притиска, смазва, обема тялото на мъжа зад нея?) Верига от бутания. Като всеизвестната игра на кегли: чукваш една и всички изпадат. Откъм последната врата някой вика: стига сте се блъскали бе, стига блъскали!, а свирачът отговаря откъм първата, ами мръднете де?!

Помня как се сбихме. В смисъл на прилепихмеплътноеднидрузи. Помня, че шофьорът най-сетне успя да затвори вратата. Нямах място да извадим кърпички, да развеем вестници, да свием устни и да се продухаме взаимно. Навън се проясни, но откъде необходимото пространство да измъкне някой ръка, да я вдигне до стъкленото прозорче и да го откряне?

Пространството не стигаше и поглед да разменим. При разтварянето си ноздрите се въвираха в други ноздри, сръфваха се, този атом е мой, мой е, мой!, и всички вдъшваха с еднаква сила, така че кислородният атом хартисваше по средата. Седналите държаха други седнали в скута си, а и неутралното отстояние между седалките, пролуката между коленете на едните и облегалката на другите, вече беше заето. Жените дори не помисляха, че някой ги опипва или зяпа, където не му е работа, въпреки пряката си и неизбежна физическа близост с мъжете, които, също като тях, бяха изтръпнали до безчувственост във всички свои части. В тази абсолютна неподвижност – сигурно убийствена за някой клаустрофобик – усетих премаляване, тръпки, желание да се свлека. Ала останалите ме държаха прав.

Въздухът беше на гоизчерпване. Вратовете, омекнали, се заогъваха и главите клоннаха една върху друга; като тълапа от пияници.

Омаломощени и парализирани, внезапно осъзнахме, че това е клопка. Всички разбрахме – инстинкт за самосъхранение, гравитация на страха, телепатия на ужаса, – че на следващата спирка шофьорът ще опита да отвори вратите, но нахалост: няма да има накъде. В претъпанения автобус всичко опира до тласкането – когато вратата натисне навътре, за да се отвори, най-близкостоящият тласва съсседа си, тласкателната последователност се задейства и накрая се опразва един минимален луфт за отварянето на вратата. Само дето в свръхнаселения автобус натискът на вратата е безсилен, близкостоящият също е безсилен, както и всички останали.

Спомням си, че шофьорът с вентилаторчето дори не забеляза. Но всички се уверихме, че сме в клопка. Онемели от паника, бездиханни, наблюдавахме изреждането на спирките. Вратите степеняха в опита си да се отворят, вратите ридяха от безпомощност. Шофьорът се озадачи, че никой не тропна по тях, че никой не крещи: отвори задната бе, отвори задната!, и не го нагрубява. Като пристигна на последната спирка, безуспешно опита още веднъж да отвори. Едва тогава се озърна. Приличахме на манекени със зинали усти. Досами кабината видя двамина, лице в лице, да оцеляват всеки от дишането на другия. Шофьорът почувства, че остава без гъх. Обезумял, строши прозореца си и скочи на земята. Затича се с викове за помощ.

Стекоха се хора, твърде много хора. Полицията, пожарникарите. Не знаеха какво да правят. Просто гледаха нафрашкания до отказ автобус – размазани о стъклата лица, оцъкленни очи, разчекнати усти. Взеха да гърпат вратите в опит да ги изскубнат. Не стана. Кошмарна картина. Сноване на патрули и линейки.

Пожарникарите донесоха ножици за ламарина и няколко оксигена. Трябва да се разреже автобусът, трябва да се разреже! Кислородни и ацетиленови бутилки; маркучи и броячи; сини пламъци, които рфат метала. Препираха се. Внимавайте да не ги изгорим! Тая ивица трябва да отпорим! Появи се първи полицейски кордон и отстъпете, назад всички!, хор от коментари, страх. Стълпотворението продължаваше да расте, наметяваха се глъч и очакване, докато последният пожарник не направи последния разрез. И автобусът се разцепи на две, цъфна по средата. Физико-логичното следствие би било двете половини да паднат, а съдържанието да се разсипе между тях. Но не би. Автобусът остана прерязан, с тъмна рана околоръст, но изправен на колелата си.

Всички се мобилизираха: полицаи, пожарникари, граждани. Едните отпраз, другите отзад. Всяка група затегли автобуса с идеята, че половините ще се отделят, ще се откъснат една от друга, та и ние ще се търкулнем на улицата, по средата. Но се случи нещо необичайно. Автобусът се разтвори, половините се отделиха, наистина, откъснаха се една от друга, така е, но масата от хора си остана на пистил. Автобусът бе оформил групата в калъп, та тя сега образуваше паралелепипед от лица, гърбове, профили; триизмерна картина от очи и ужасно раззинати усти. Приличаше на зловещото творение на артист, изваяно в мрамор или лед. Отделни пътници, тези от периферията, се виждаха почти изцяло. От други се подаваше само ръка или ухо (В моя случай гясна обувка).

Отгоре изгледът беше уникален: коси, плешивини, незавършени рамене и сенки. Отдолу – впечатляваща фреска от обувки. Всяка от страните заслужаваше подписа на Беласкес, на Рембранд, на Пикасо: какви лица, какви светлосенки, какви геометрични фигури!

Разпръснаха тълпата, както при пожар. Закачулиха ни с един огромен брезент и ни откараха първо на паркинга до сградата на МИТРАНС, Министерството на транспорта, а после тук, в Националния музей за изящни изкуства, където е отворено за публика от вторник до неделя от 14 до 21 часа и все се намират посетители – почти винаги чужденци, – които питат кой е авторът на така великолепната творба или взимат дарител за автор и си тръгват убедени, че става дума за някой си с френската фамилия Митранс.

Пребеде от испански
НЕВА МИЧЕВА

